המנכש. מלקטו עלין יתריס: **בחסיות.** מפרש לקמן לחסיות דבר שמין זרעו כלה כגון הלוף והשום והבצלים: **לוכל מפס ערלי.** ולא מייתינן שמא קודם שזרעם הוטבלו למעשר דילמה מדרבנן בעלמא הוא לא מייתינן להכי ועוד דכיון דקיס לן בהמי כותי שלא עישר כדקתני ומעשרן ודלמי מסתמא לא נתו לידי גורן[ג] ומחסיות שלא בשביל מעשר. כך נראה בעיני: **ומעשרן ודאי.** דקיס לן בית שלא עישר: **למולאי שביעית מוסר.** לאכול חוץ עלין שגדלו בשמיטין דולאי גידוליהן דבין על עיקר ליסור המעורב בהן. ואמריס פרשו בדקיס לן דהכי הוא ואין לוכך: **ודלמא בפערובא.** כלומר שנתערבו מליליהן אחר כך בחסיות אחרות: **המנכש קפני.** וצעוד שהוא מנכש משמע שמולש ואוכל לף על פי שאין כאן תערובת: **ודלמא במדוכיין.** שנותן חסיות הללו קולט שנטען **תשוד קפני.** ולא טרח בהכי. הלכך לפסיעה לה בעיין לאתו גדולין של שביעית ומבטלין עיקר של שביעית: **לימא מיהו סיובשיה דרבי יוחנן ורבי יונתן.** דרבי יוחנן דאמר לעיל [מ:] ילדה שפכה בזקנה וכו' לפור ולרבי יונתן דאמר לעיל [שם] בגל שנטעו בכרם אע"פ שנשקר הכרם לפור מלמא פביעה לה לאין גדולין מעלין את העיקר: **שניא שביעית הואיל ואיפורה על ידי קרקע.** כלאיתיה[ד] בטילתה על ידי קרקע מה שאין כן עלה לפקרון זמן גרס לה ליפוע ולכלים נמי תערובת הוא דקא גריס: **חייבת במעשר.** סיינו מעשר מן המעשר שהיתה חייבת בו קודם שזרעה ולא בטלה לפטירי בשביעית משום דהפקרא ניינהו **ובשביעית.** שלריך לבער את הכל קודם זמן הביעור: **ואפופ ליטרא מעשר עליה ממקום אחר.** מעשר מן המעשר אבל מיניה וביה לא לכיון לליטרין דתוספת פטירי הוא ליה מן הפטור על המיוב: מעשר

ע"י קרקע: **הרי מעשר וכו' ליטרא מעשר טבל.** ליטרא של טבל שהוסר ממנו תרומה ומעשר לשאון אבל גבי לוי הוי טבל דלאכתי לא פרש ממנו מעשר מן המעשר דהייגו תרומת מעשר ורעה בקרקע כשפינה מעושרת: **והרי היא כשעשרה ליטרין.** עם התוספת והעיקר שרבו גידוליו כ"כ: **חייבת במעשר.** כל [ג] עשר ליטרין: **ובשביעית.** נמי שפביעית נוהגת בהן שהרי הוא כדגן מעושר בעלמא שזרעו מייב בכל: **ואפופ ליטרא.** שזרע בן לוי כשפינה מעושרת אע"פ שעישרה עכשיו לריך לעשרה פעם שניה תרומת מעשר שהיה לוי משתקד שלא הפריש ממנה שבדין הוא שלא ישתכר בכך שזרעה כשפינה מעושרת: **ומעשר עליה ממקום אחר.** מפירות של משתקד. וזהו ממ"ש ולא מפירות של שנה זו שאין מעשרין מן המחובר על היבש. ליטמא [ד] מחריגא ממ"ש לא ידעינן מ"ר: **לפי חשבון.** יעשר ליטרא שהניח משתקד. שלמא לאין בטילתה ע"י קרקע לאע"ג שמוכרה מייב בתרומת מעשר וק' לר' אחי דאפשיטא ליה דגדולי היתה מעלין את העיקר לאין גידולין מעלין את העיקר: והרי מעשר **דאיפורו** על ידי קרקע הוא. להזורע קלח שבואה מפוקפת מזרה להיות עלה על ידי קרקע. כשמתערבין ממילא גדלין מן העיקר: **ליטרא מעשר טבל.** מעשר לאאן שלא הופרש ממנה תרומה מעשר: חייבת. לאופה ליטרא מעשר בתר תמעשר ובשביעית אם זרעה בשביעית אבל הזורע בשביעית פטור מן המעשר ואף על פי שאופה ליטרא הופרש ממנה תרומה גדולה ומעשר הדמה לטבלה כשאבלה בגידולין: **ואופה ליטרא מעשר עליה** עשירי מליטרא ממעשר הטבול לתרומת מעשר ואף על פי שאיינהו כלין טבל להפרים עליה תרומה ומעשר היינו מדרבנן בעלמא לתומרת דגדולין לא מבטלין לעיקר מדאורייתא הלכך עומד בטבלו ואין לריך להפרים עליו תרומת מעשר אלמא לא מבטלי גדולין לעיקר אף על גב דמתערבין ממילא:

תוספות

אלא מן הדין המנכש עם הכותי. דבסמוך אם מינו עושה עמו במלאכה מינו אוכל דישראל מובטלים מסס: **בחסיות.** מפרש לקמן הלוף והשום והבצל. מנכש חוזם אחד ביומים כדי שיגדלו יותר: **אובל מהם ערלי.** [ולא מייתינן] דלמא חומו שזרע הכותי נתמיינו והוקבעו למעשר ושוו טבל וגידולו טבל דמסתמא יש לנו לומר שחומם שזרע לא רלו פני הבית והיה מותר לאכול מסס ערלי: **ובעשרן.** אם לוקח מהן חסיות שעושה גדלו מקלפם בשביעית ונכנסו בשביעית מותר לאכול מהם אף אם כי הוא חשוד ושמא נטעם בשביעית אתו גידולי דשמיטין ומבטלין לאיסור: **בדבר שזרעו בלה.** כגון תפוחה אבל בדבר שאין זרעו כלה מיבעיא ליה: **והתניא וכו' השום.** ושום אין זרעו כלה: **ודלמא במדוכיין.** שדקן בשביעית: **הא חשוד קתני.** ולא טרח להמיהו כולי האי ואין לנו לומר שדקן: **ודלמא בתערובת.** הא דקתני למולאי שביעית מותר לאכול עמו היינו בשיטו פירות מלוקין לאיכא למימר לאיכא רובא דפרי שגדלו כולם בשביעית ולא חיילי כלל מפירות שנכנסו משביעית לשמיטין: **המנכש קתני.** ואוכל מחומם הממוכנים שגדלו בשביעית ואם כן על כרחך הסיתר משום [ה] שדותיו דגידולין: **ליטא תיהוי תיובתיה דרבי יוחנן ורבי יונתן.** דאמרי לעיל גבי ילדה שפכה בזקנה וגבי בגל שנטעו בכרם דגידולי היתר אינם מעלין לאיסור: **אמר רבי יצחק שאני שביעית הואיל ואיפור על ידי קרקע בשלה נמי על ידי קרקע.** כלומר שביעית היתרו ואיפורו מלוי על ידי קרקע ואין שביעית נותן טעם: **חשוד קתני.** ואין לרכו לטורחו ולנטול לאיסור על ידי היכה: **ודלמא בתערובת.** הא דקתני במולאי שביעית מותרין לייהו לאכול עמו בציפו פירותיו מלוקין ועיכר כל פירותיו יחד לאיינו דבר שאין בו טורח ורוב פירותיו של היתר הם: **המנכש קתני.** דמשמע שאוכל בשעת ניכוש וכבי נמי הוא מלי לשנויי לקושיא דמדוכיין: **ליטא תיהוי תיובתיה דרבי יוחנן ודרבי יונתן.** דלמרי לעיל גבי עלה וכלאי הכרם לאין גידולי היתר מעלין את לאיסור: **שניא שביעית הואיל ואיפורה על ידי קרקע בשילתה נמי על ידי קרקע.** כלומר בעודו מחובר לקרקע יוצא מהיתר לאיסור שיוצא משעת בשביעית וכן מאיסור לאיתר מבשביעית לשמיטין והואיל ואיסור והיתר מתערבין מעלמן משבאין לזו מעורבין וגדולי היתר מעלין את האיסור אבל עלה וכלאי הכרם שאי אפשר להתערב יחד לאיסור ואיתר מעלמו במחובר בלא מעשה ידי אדם כגון

אמרי מעשר דיגון הוא דקא גרים ליה מתיב רמי בר חמא (א)קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן (א) שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין אמר רבי אבא שאני קונמות הואיל ואי בעי מתשיל עלייהו (א)הוו להו כדבר שיש לו מתירין ואין בטיל ברוב והרי תרומה (ב)דאי בעי מיתשיל עלה ובטלי [א] ברוב (ג)דתנן (ג)סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין תרקב הא למאה תעלה אמרי בתרומה ביד כהן עסקינן דלא מצי מיתשיל עלה אי הכי אימא סיפא אם היתה טהורה תמכר לכהן אלא בישראל שנפלו לו מבית אבי אמו כהן עסקינן [והא] קתני סיפא תימכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה אלא אימא בשלמא (ד)קונמות מצוה לאיתשולי עליהן משום דרבי נתן (ג)דאמר רבי נתן כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה (ב) (ה)תרומה מאי מצוה לאיתשולי עלה גופא אמר רבי יוחנן ליטרא בצלים שתיקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה יתיב (ד)רבה וקאמר להא שמעתא אמר ליה רב חסדא (ה)מאן צאית לך ולר' יוחנן רבך (ה)היתר שבהן להיכן הלך אמר ליה מי לא תנן דכוותה (ו)בצלים שירדו עליהם גשמים וצימחו

אם

רש"י

תריך מעשר. תרומת מעשר דיגון הוא [דקא גריס] ליה דלא מחייב בתרומת מעשר עד דמידגן והאי מאשתקד נידגנה הלכך מעשר עליה משל אשתקד ולא הוי איסורו על ידי קרקע הלכך לא הוי בטילתו ע"י קרקע: אפילו גידולי גידולין אסורין. אלמא דאין גידולי היתר מעלין את האיסור וקשיא לרבי אמי: ואין בטיל ברוב. כלומר ברוב מדתו בגדוליו רבים: הרי תרומה דאי בעי מיתשיל עלה. שאם היה בדעתו להפריש תרומה ומעשר על פירותיו מפירות קופה זו וטעה ונתן מקופה אחרת יכול לשאל עליה לפני חכם ולומר לו לא היה בדעתי ליתן מקופה זו אלא מזו ולא הויא תרומה ואפילו הכי בטלה ברובא דתנן וכו': תירקב. הכל שאין לה תקנה לא לכהן ולא לישראל: הא אם נפל למאה תעלה. סאה אחת ושאר מותר אלמא דבטלה ברוב דידיה כמו האי דהיינו במאה ואכתי קשיא לרבי אמי מתני' דנדרים: (ג)[ומשני] הא תרומה בתרומה ביד כהן עסקינן. דמאחר שזכה בה כהן לא מצי מיתשיל עלה אינש ולא דמי לקונמות: תימכר לכהן. הרי ביד כהן היא ואין צריך לו למוכרה: אלא ביד ישראל עסקינן שנפלו וכו'. דלא מצי איהו מיתשיל עלה שכבר זכה בה כהן (ד): והא קתני סיפא אם היתה טהורה תימכר לכהן. שהרי ביד ישראל היא חוץ מדמי אותה סאה אם נפלה לו מבית אבי אמו כהן אמאי אמר חוץ מדמי אותה סאה אפילו אותה סאה נמי תימכר הואיל ובאתה לו בירושה: אלא. לעולם בתרומה ביד ישראל עסקינן ומצי מתשיל [עליה] ואפילו הכי בטלה ברובא (ה) והדרא קושיא לדוכתיה. תריך הכי גרסינן אלא גבי קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו וכמאן דאיתשיל עלייהו דמי והוה ליה דבר שיש לו מתירין ואין בטל ברוב: אבל תרומה מאי מצוה איכא לאיתשולי עלה. וכיון דלאו מצוה היא לא אתי לאיתשולי עלה וכדבר שאין לו מתירין דמי להכי בטיל ברובא: וזרעה מתעשרת לפי כולה. אפילו מן הליטרא של עיקר: היתר שבהן. אותה ליטרא של עיקר שהיתה מתוקנת: היכן הלך. הואיל ואיתיה בעין אין צריך (ו) לעשרם: בצלים. של שביעית וכו'. לימא היתר שבהן העיקר שגדלו בשביעית להיכן הלך ותשתרי העיקר:

תוספת

ר"ן

מעשר דיגון הוא דקא גריס ליה. שעל ידי דיגון מתחייב במעשר ולא ע"י קרקע: מתיב רמי בר חמא קונם פירות האלו עלי וכו'. לר' ינאי פריך דאמר לעיל [נז:] בצל של תרומה שרבו גידוליו על עיקרו מותר דאלמא סבירא ליה דכולהו גידולין אע"פ שאין איסורן ע"י קרקע מעלין את העיקר ומשום הכי פריך ליה מקונמות דאין מעלין. והא דלא פריך לי' מברייתא דליטרא מעשר טבל דתניא לעיל בסמוך(ז) משום דממתני' אלימא ליה לאקשויי ועוד דמעשר פשיטא ליה דדבר שיש לו מתירין הוא: והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלה. על ידי פתח או חרטה כשאר נדרים. והא דלא פריך ליה אי הכי בבצל של תרומה נמי אמאי א"ר ינאי דגידולין מעלין אותו [הא] אי בעי מתשיל עליה והוי דבר שיש לו מתירין משום דמצי למדחייה דבישראל שנפלה לו מבית אבי אמו כהן עסקינן ומשום הכי פריך לי' מהך מתניתין דליכא למדחייה בהכי. כך נראה בעיני: סאה תרומה טמאה. נקט תרומה טמאה לאשמועינן רבותא דדיוקא דהא למאה אע"ג דטמאה היא תעלה: תירקב. דכיון דטמאה היא לא חזיא לכהן לאכילה ובהיסק נמי לא שריא דחיישינן לתקלה כדאיתא פרק קמא דפסחים (דף כ:): בתרומה ביד כהן. דכיון דזוכה בה כהן שוב אינו יכול לישאל עליה: והא קתני סיפא תמכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה. ואי דנפלו לו מבית אבי אמו כהן אמאי אינו מוכר אפילו אותה סאה: אלא קונמות מצוה לאתשולי עלייהו. וכיון שכן כאילו אתשיל עלייהו דמי: כל הנודר כאילו בנה במה. פירשתיו בפ' ד' נדרים (לעיל דף כב.): תרומה מאי מצוה לאתשולי עלה איכא. הלכך כיון שאין ההיתר בא מעצמו וליכא מצוה למעבד הכי לא מיקרי דבר שיש לו מתירין. והקדש דקא מני לעיל [נח.] בדבר שיש לו מתירין בהקדש בדק הבית עסקינן דעל כרחין לפדייה קאי: גופא ליטרא בצלים שתקנה וזרעה. כלומר שהפריש כל מעשרותיה מתעשרת לפי כולה ולא לפי גידולין בלבד דאתו גידולין ומבטלי עיקר לגמרי: וכי היתר שבהן להיכן הלך. נראה בעיני דהכי מקשה אפילו תימא דגידולין של היתר מבטלים עיקר של איסור התם היינו טעמא משום דכיון שרבו גידוליו על עיקרו נמצא שכשאוכל אינו טועם טעם האיסור כלל הלכך אף על פי שאיסור שבו מעורב בתוכו ולא אזל ליה לעלמא שרי אבל גבי מעשר כיון דלפי חשבון הטבל חייביה רחמנא לעשורי הכא אמאי מתעשרת לפי כולה וכי היתר שבהן להיכן הלך:

אם

תוספות

מתיב רמי בר חמא קונם פירות הללו עלי קונם כו'. דכיון דאמר קונם סתמא אסרם עליו בהנאה בין בחליפין בין בגידולין: קונם שאני אוכל. לא אסר עצמו אלא בגופם והלכך בדבר שזרעו כלה הגידולין מותרין אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין אלמא גידולי היתר אינם מעלים את האיסור דאי מעלים גידולין אמאי אסורין הרי לא אסר עצמו אלא בגוף הפירות ולא אסר בגידולין וליתו גידולי היתר וליבטלו לעיקר אלא שמע מינה דגידולין לא מבטלין לעיקר הלכך העיקר מתפשט בגידולין ואסורין מטעם עיקר ועיקר חשוב ואינו בטל ונהי דודאי אינו מתיר ע"י קרקע כמו שביעית מכל מקום דמי לנעל ידי קרקע התירו ולא שייך לשנויי דיגון הוא דקא גריס ליה: א"ר [אבא] שאני קונמות הואיל ואי בעי מיתשל עלייהו והוי כדבר שיש לו מתירין ולא בטיל. ולכך לא מבטלי גידולי לעיקר והא דתנן לעיל (דף נב.) קונם יין ונפל לתבשיל אם יש בו טעם יין אסור ואם אין בו טעם יין מותר דבטל היינו משום דהוי מין בשאינו מינו דהאי דדבר שיש לו מתירין לא בטיל היינו מין במינו והא דמסיק רב אשי פרק בתרא דביצה (דף לט.) דמים ומלח לא בטילי בעיסה משום דהוי דבר שיש לו מתירין ואע"ג דלא הוי מין במינו יש לומר דהתם משום דליכא נתינת טעם ולא בטלי: והרי תרומה כו' דתנן. ה"ה דהוי מצי למיפרך למאן דאמר תרומה אין לה מתירין: סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה תרקב. דאינה בטלה בפחות מק' ואסמכוה רבנן [אקרא דכתיב] תרימו ממנו מה שאתה מרים ממנו שנפל לתוכו מקדשו: א"ה. דמוקי להו ביד כהן אם כן איירי שהדימוע אירע בבית הכהן [אימא סיפא אם היתה טהורה] תמכר לכהן והא דידיה הוא אלא איירי שהיא ביד ישראל וא"ה בישראל שנפלו לו תרומה מבית אבי אמו כהן דהשתא הוי דידיה: תמכר לכהן חוץ מדמי סאה. והא דידיה הוא אי איירי שהן ביד הישראל ושפיר מצי מזבין לה אלא שמע מינה דמיירי בתרומה שהפריש ישראל ליתן לכהן: הכי גרסינן אלא בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו והוי דבר שיש לו מתירין: גופא כו' היתר שבהם להיכן הלכה. כלומר היתר שהיה בליטרא שעישר היכן הלך דסבירא להו דלא קאמר גידולי היתר מעלין את האיסור ומצי לאוכוחי דגידולי היתר מעלין את האיסור מההיא דמנכש דלעיל:

עין משפט נר מצוה

[א מיי' פ"ה מהל' נדרים הל' יב טוש"ע יו"ד סי' קב סעי' ד בהגה וסי' רטז סעי' י:]

מ ב מיי' פי"ד מהלכות תרומות הלכה יז טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף מח:

מא ג מיי' פי"ד מהל' תרומות הלכה יא:

[ד מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' כה טוש"ע י"ד סי' רג סעי' ג:]

פירוש הרא"ש

אמרי מעשר דיגון קא גרים לה. הא דאמרת דמעשר איסורו על ידי קרקע הא ליתא דתבואה הזרועה אינה חוזרת לטיבלה עד שתמרח בכרי הלכך אין איסורו על ידי קרקע ואינו בטל נמי על ידי קרקע דהעיקר והגידולין שלו חיובן בשעת המירוח והיינו על ידי אדם: קונם פירות האלו. מפורש למעלה: אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין. אלמא אין גידולי היתר מעלין את האיסור דאי מעלין אמאי אסור בגדולין הרי לא אסר עצמו אלא בגוף הפרי ולא בגדולים וניתו גידוליו [ויבטלו] העיקר אלא שמע מינה דלא מבטלי גידולין לעיקר הלכך טעם העיקר מתפשט בגידולין והכל אסור ונהי דלא דמי לשביעית לגמרי דאיסורייהו תלוי בקרקע מכל מקום תערובתו היא ממילא דעל ידי גידוליו מתערבין יחד מעצמן ולא דמי למעשר דאין איסורו כלל כשמחובר לקרקע אלא עד שעת דיגון: הוה ליה כדבר שיש לו מתירין ואינו בטל ברוב. דאפילו באלף לא בטיל: והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלה. אף על גב דאי מתשיל עלה הדרא לטבלה מכל מקום מכלל תרומה יצאה ע"י שאלה: ובטלה ברובא דתנן סאה תרומה. מברייתא דלעיל הוה מצי לאתויי דקרי בהדיא לתרומה אין לה מתירין אלא דניחא ליה לאיתויי ממתני': שנפלה לפחות ממאה חולין תרקב. אין זה לשון המשנה ודרך הש"ס לקצר לשון המשנה ומביא מה שהוא צריך ממנה והא דלא אמרינן תשרף בירושלמי פריך לה אליבא דרבי יוחנן דאמר בפרק כל שעה דמדליקין בחטין של תרומה טמאה דלא חיישינן לתקלה ומשני דדמוע קיל להו לאינשי והכא חייש לתקלה דלמא אתי למיכל מיניה: הא למאה תעלה. דאפילו תרומה טהורה עולה באחד ומאה כדיליף לה בספרי מקל וחומר הא דמהדר לאקשויי ולא מקשי מכמה [משניות] ששנו בהם בפירוש שתרומה עולה באחד ומאה משום דכולהו איכא לאוקמינהו בתרומה ביד כהן אבל הכא אסיפא קסמיך דעל כרחך לא ביד כהן הוא: בתרומה ביד כהן דלא מצי למיתשיל עלה. כיון דיצאה מרשות ישראל וקיים בה מצות נתינה תו לא מצי לאפקועי שם תרומה מינה על ידי שאלה והרב רבי אליעזר ממיץ פירש דלא מצי למיתשיל עלה שהרי לא קרא עליה הוא שם תרומה משמע דלאכהן קאי אבל ישראל שהפרישה מצי מיתשיל עלה וצריך לומר לפירושו דאף על גב דיכול הישראל להחזירה לחולין הוי ליה דבר שאין לו מתירין דלא שכיח כלל שישאל עליה אבל כל זמן שהיא ביד ישראל זימנין דלית ליה תבואה לאכול ומתשיל עלה ומתקן לה ואכיל לה: אימא סיפא אם היתה טהורה תמכר לכהן. אלמא אכתי לאו ביד כהן הוא: תמכר לכהן. חוץ מדמי אותה סאה ואם נפלה לו מבית אבי אמו כהן אפילו דמי אותה סאה יכול ליקח דשלו היא: אלא אימא בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו. הלכך נקרא דבר שיש לו מתירין דסתמייהו עומדים לישאל: היתר שבהן להיכן הלך. ולית ליה דגידולין מבטלין את העיקר:

מסורת הש"ס

א) לעיל מז. נב: נז., ב) תרומות פ"ה מ"א, ג) יבמות קט: גיטין מו: לעיל כב. ע"ש [לקמן ס:], ד) נ"א רבא, ה) [פסחים לג: שבועות י: מעילה יב.], ו) שביעית פ"ו מ"ג לעיל נח., ז) [דף נח:],

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאיני אוכל ושאיני: (ב) שם מקטיר עליה אבל תרומה מאי: (ג) רש"י ד"ה הא אם וכו' דנדרים הס"ד ואח"כ מ"ה אמרי הא: (ד) ד"ה אלא ביד ישראל וכו' בה כהן והיינו דקתני סיפא וכו' ישראל היא הס"ד ואח"כ מ"ה חוץ וכו' ואם נפלה: (ה) ד"ה אלא לעולם וכו' בטלה ברובא ולא הדרא קושיא: (ו) ד"ה היכן וכו' לעשרה הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' תרומה מאי מצוה. עי' ב"מ נג ע"א תוס' ד"ה הו"ל ולע"ק: שם היתר שבהן להיכן הלך. עי' בר"נ ע"ז דף סט"ו ע"א:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ברוב נמחק (דהא בעינן ק' ומ"ש בשיטה מקובצת דחוק דהא הכל מדרבנן קמיירי דמדאורייתא אף דבר שיש לו מתירין בטל כמ"ש בב"מ נג.):

מוסף רש"י

מתיב רמי בר חמא. לר' אמי מותיב דקא פשיטא ליה דגידולי היתר מעלין האיסור משביעית, ולית ליה הך סברא דר' יוחנן ור' יונתן דשאני שביעית וכו', ומותיב ליה דבדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולי אסורין, אלמא לא אתו גידולי היתר ומעלין האיסור (ראמ"ה בשמו). בחילופיהן. אם נתחלפו בפירות אחרות ודבר שלא בא לעולם הוא, ובגידוליהן. שנטען והגדילו (לעיל מז.). כאילו בנה במה. בשעת איסור הבמות (יבמות קט: גיטין מו:) או: לעבודת כוכבים (לעיל כב.) וחוטא הוא דכתיב וכי תחדל לנדור, וגו' הא לא תחדל יהיה בך חטא (יבמות קט.). והמקיימו. ולא נשאל עליו לחכם להתירו, כאילו מקטיר עליה. על הבמה וגמר עונו שלם, לפי שעל ידי כך הוא מרגיל עצמו בנדרים (גיטין מו:) שעבר עליו שתי עבירות, אלא ילך אצל חכם ויתירנו כדי שלא יהא רגיל בכך (יבמות קט:).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אם היו עלין שלהם שחורים וכו'. ומדקתני סתמא לסורין משמע שסורין לפי כולן כפירות שביעית עלמן ואם אינם לחמרי וכי היכי שבהן להיכן הלך לא הוי ליה למפסק ולמתני לסורין להם אין תופסין למיזן בפירות שביעית עלמה שהרי אם החליף כנגד היתר שבהן אינו תופס דמיו אלא ולמי גידולין מצטלי ליה לעיקר לגמרי כלומר לא היה לפי שעה העיקר עלמו משמתה דרך גדילתו: **ועד כאן לא אמרו אלא בזמן שהעלין נראין גמליאל אוכל היכא דלא טרח.** כלומר אע"ג דלא מגינא למייתי קייעתא מהך מכל מקום לא קשיא לי דנהי דהכא לחמרין דגידולין לא מצטלי עיקר לגמרי הני מילי היכא דלא טרח לצטולי אבל היכא דקא טרח כי הכא לליטרא בלאיס שזריעה בקרקע אתו גידולין ומצטלין עיקר לגמרי. ולא מקשי לי אתמי דכתיבנא לעיל בריש שמעתין[ה] דסבירא לן דאי אין גידולין כעיקר פשיטא דמצטלין אותו והכא לחמרין דגדל בחיוב חייב אלא מהאי טעמא אין גידולין כעיקר ואפילו הכי קתני גדל בפטור פטור אלמא אף על פי שאין גידולין כעיקר אין מצטלין אותו להכא כיון דעיקר משום להיתרא לא אטו גזרו והוחיל ולא מצטלי להכא דאי אפשר לעקור אלא בהיתר ועוד אלא טרח לצטולי עיקר אלא גידולין מלליהן [מ:] נמי כי בעי למפשט בעיין דבעל שעקרו בשביעית מבעל שנטעו בכרם ועשקר הכרם למוי לגמוי שאני שנטעו בכרם אלא טרח לכיון דהך דיחויא לא סגי לגבי שסבכה בזקנה גבי בעל שנטעו בכרם נמי לא דמי ליה. כן נ"ל: **הרי ליטרא מעשר דקטרח.** דהא טרח לצטולי עיקר בזריעה ואפילו הכי קתני אותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון אלמא מע"ג דקא טרח היתר שבה לא בטיל דאי בטיל דאי בטיל אלמא אין עיקר מיקרי אלא שאני ליה מינשי הלכך מזרעך משמע דוקא דהיתירא דהכי מרחייהו דאנשי ואהיתרא קאמר דגידולין מצטלין עיקר אבל אסורא דאי זרעי ליה מינשי אלמא אין גידולין ומצטלין עיקר. וקשה בעיני דהא כל הך שקלא וטריא בדבר שאין זרעו כלה היא ומדאוריימא ליכא מידי שאין זרעו כלה לליחייב במעשר וכיון שכן היכי דייק מזרעך דגידולין שאין זרעו כלה אין מעלין את העיקר דבדאוריימא לענין מעשר לא משכחת לה ונראה בעיני דקרא אסמכתא בעלמא הוא וטעמא הוא דקיבוץ למילתיה דבדין הוא דלבטיל היתר דזרעי מינשי לגבי גידולין דאיסורא משום דהוה ליה תערובת היתר באיסור ודבריס שאינם שוין מצטלין הן זה את זה אבל איסורא באיסורא כליטרא מעשר בטל בגדולים דהוו איסורא מי בשביעית משום איסור שביעית מי בשאר שני שבוע משום טבל מיהו בדין שמעתא לה בטלה לע"פ שאין האיסורין שוין מ"מ איסור באיסור הוא ודבריס שהן שוין זה לזה לגמרי אין אחד מהם מבטל את חבירו וכמו שכתבתי בפ' הנודר מן המבושל (לעיל דף נב. ד"ה וקשיא). כן נ"ל ועדיין אין לעתי נוחה ולריך לחי לעשות לי רב זוזה: **גופא אמר רבי חנינא סיבתאה אמר רבי יוחי בעל שם ברומה וכו' והא אמר מנן גידולי תרומה תרומה.** אלמא גידולין נאסכין אחר העיקר והכי הן כמותו והיינך מעלין: **כגידולי גידולין קאמרינן.** כי ס"ל יוחי בעל שם ברומה לא סהיה הוא עלמו אלא מגידולי בעל שם ברומה ומשום הכי גידוליו גידולי גידולין הוהו גידולי גידולין שרו ומעלין: **הא נמי מגינא גידולי גידולין חולין.** כלומר אלא לא הוו ברומה מיהו בעל הוו: **בעל גידוליו מופרין בדבר שזרעו בלה.** בעל שהוקבע למעשר כגון שנתמרח בכרי ואסור לאכול ממנו ערלי אם יזרעו גידוליו מותרין לאכול ממנו ערלי כל זמן שלא הוקבעו למעשר: **אבל דבר שאין זרעו בלה גידולי גידולין אסורין.** לאכול מהן ערלי אפילו קודם שזרעו מפני שאנתמרח כבר המעורב בהן וכל שכן גידולי גידולי שם ברומה בדבר שאין זרעו בלה שאסורין: **ה"ג הסם הלא רבו גידולין על עיקרו הכא דרבו גידולין על עיקרו.** כלומר כי ממרינן גבי בעל דגידולי גידולין אסורין מיירי בשלא רבו גידולי גידולין על העיקר להיותו גידולין אבל הכא גבי בעל שם ברומה מיירי כגון שרבו גידולי גידולין ז"ל מעיקרא כי אקשי ליה מינשי גדולי גידולין מולין הוא ליה לאקשויי אדרבה היכי שרי להא בעל אין זרעו כלה ותנן דבדבר שאין זרעו כלה גידולי גדולין אסורין ותירן דהכי קאמר אי אמרת דבעל דנקט רבי יוחי לאו דוקא ולדמיון בעלמא נקטיה וכי קאמר מותר בדבר שזרעו כלה מינשי ומשום הכי כי אמר ליה דבדבר שאין זרעו כלה פריך ליה דלאו קושטא הוא להא דבדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין ושני ליה דבדבר גידולי גידולין על הגידולין קאמר דמותר:

נופא אמר רבי חנינא סיבתאה בצל של תרומה כו' מותר. לסוי מולין ומותר לזרוע:

תוספות

אם היו עלין [שלהן] שחורין אסורין. לף מה שנגלו בשאים אלמא היתר לידהו פקע: **אבר ליה** רב חבדא מי סברת על עיקר קתני אסורין על תוספת קתני. לגבל על עיקר מותר אם ניכר מן הגידולין: **א"ה.** לע"ק אין לוקש בגידולין לבד מאי אלמא למייתי קייעתא מהני ר"ג הגדל בחיוב מייב הגדל בפטור פטור רבן גמליאל [בקמא] אפי' עליהן שרי ואינם אסורין אלא הגדל בחיוב לגזור בפיטום שביעית אבל הגדל בפטור לגזור בפיטום קודם שביעית ומי לאין העיקר ניכר וכולו אסור מכל מקום נפקא מינה במה שהעיקר מותר שאינו נראין שאים רק מן הגידולין: **ת"ק נמי** הכי קאמר. בתמיה לגדיך דאמרת לע"ק אינו אוסר אלא בגדולין: **ה"ג** כולה מתניתין ר"ג [קתני לה] (לע"ק אינו אסור אלא בגידולין) ועד כאן לא אמרו אלא לר"ג דלא טרח אבל לא דהא פקע וקאמר ר"ג נמי דאמר גדלו בפטור פטור מודם הכא לליטרא אבל אחיקה בחבית שהעה שהיתר שבו פקע דהשתא אינו פקע דהשתא בגידולין ומלילים הם גידולין והתניתם מצטלין אלים שלכך לא תניתי לגבול העיקר אבל בבל דטרח בגידולין והתניתם מצטלין את העיקר ואמר הר"ם דהאי טעמא דטרח ולא טרח לא היינו דאמר בתמהת פרק רבי ישמעאל (דף ע.) גבי הך דבבל שאיקה דהכא דטרח בגיעתו אבל הם בגידולין דשביעית לאו היינו גיעתו אלא הגיעה בשביעית עצמה ובשאר משביעית אבל הכא מחלת גיעתה [בשביעית] לכך מצטלין גידולין לעיקר ודבר זה מגומגם לי[ע"ק להך מילתא דר"ג גבי הך בריית ואם היו שחורים עליהן: **והרי ליטרא מעשר בבל.** פי' לעיל אלמא אף על גב דלא קא טרח לא מקטלי:

שאני התם. הכך דקאמר דמעשר לפי כולה דאמר קרא עשר תעשר את תבואת זרעך וגו'. שלריך לעשר את כל מה שגדל בשדה ולא יכנה מן תשמיו התבואה שזרע שהיתה ככר מתוקנת דהכא לטבלה ודוקא מתוקנת שדרך אדם לזרוע אבל לחוקרו דלא זרעי לזרוע לא בטילא לא בטלה: חינגי לא הכרע לטבלה:

אחוספפ קסני. לחסורין לחכלן בשמיעית דחייב לעשרן אבל העיקר שרי לחמרינן היתר שבהן להיכן הלך: **הגדל בחיוב.** בשביעית חייב בשיעור: **והגדל בפטור.** לזהו העיקר הגדל בשאים פטור הכי נמי קאמר מנא קאמינ לי': תניין **כולה מתניתין ר' שמעון בן גמליאל קתני לה והכי קתני שרשב"ג אומר הגדל בו'.** ולעולם לחמרי' היתר שבהם להיכן הלך: וקא מהדר גמרא (ג) לעולם ואפי' לר"ש לא לחמרי' היתר שבהן להיכן הלך ועד כאן לא אמר רשב"ג הגדל בפטור פטור לחמרינן היתר שבהן להיכן הלך לא קא בטיל היתר היכא דלא טרח כגון החם שירדו עליהן גשמים ומחו מחליהן אבל היכא דקא טרח כגון הכא דנטעון בדקחני אחיקה וזריעה הוחיל ועבד בה מעשה גידולין של חיסור מצטלין אחר ההיתר והוי הכל לחסר להכי מחעשר לפי כולה: **מעשר עליה לפי חשבון.** ולף על גב דקא טרח לגבי שאר גידולין: **היפירא זרעי אינשי.** דבר שהוא מחוקן רגילים בני אדם לזרוע וסגי ליה בשני מעשרות בחעשר לחשון ומעשר שני אבל דבר של חיסור ואוחיל בדוחק דבסי פריך מי הכי דחעברחא לחיסור לחוספחא קאי ומכר הלי חנא דבעינא אחד יש חיסור והיחר הא דקחחר רשב"ג גבי חילן שחקלחו עומד בחוך בחרן ומקלחו עומד בחוך בחרן להגדל בחיוב חייב ובפטור פטור ואחמועינן דבחילן אחד יש חיסור והיחר הא הלי חנא נמי הכי אית ליה ומדקחחר חחם רשב"ג חומר בחוריס ס"ל הכי: ת"ק נמי ה"ק. הא דקחחר ת"ק לאו דוקא אלא בחוכח בחלה בהן שחעשין קרי ליה קחח: **בולה מתניחא רשב"ג קחני לה.** ולחי רשב"ג לחוריס דאין לחוש לחשש שחעלה שוין בה שהיסור והיחר גדילין במקום אחד רשב"ג קחני לה: **ועד כאן לא אמרו אלא לרשב"ג בו'.** שנויא אחריני קא משני וה"פ הא דקאיק לך להלי חנא דבעלים ורשב"ג אית ליה הכי אלא אחיקה בחבית אחד ומדקחני רשב"ג חומר משמע להיהו לחוריס אית ליה הך סברא ומדקחני רשב"ג לא סבר להך חנא דבעלים דעד כאן לא אמרו אלא לרשב"ג דיחוי בחקום אחד ליחוי והיחר במקום אחד ולא מצטלי להדדי אלא לחיסור והיחר כגון בחילן דחייבי ביה אבל בעלים לחורה גזרינן חגו חכמים על טלטול ומכירה לי' הך סברא: **ופריך מליטרא מעשר בבל.** לחע"ג דטרח

(ה) גמ' מעבר עליה:
(ו) שם היתירא זרעי:
(ג) רש"י ד"ה וקא מהדר גמרא וקאמר לעולם אפילו לר"ש כו' פטור ואמרינן היתר כו' בטיל היתר אלא היכא דלא כו' מלילהן הם ד"ל:

תורה אור השלם

1. עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה:
דברים יד כב

פירוש הרא"ש

מי סברת על עיקר קתני על תוספת קתני. ואם היה ניכר העיקר אין התוספת היה מותר ואם נתערבו בחחרים אין לריך לבטל אלא החחרים והוה מני למקחוי מהניא להמנכם לחזיון דגידולי היחר שעלין את החיסור והכל מותר: **אי הכי מאי אחא רשב"ג למימר.** דחניא רשב"ג חומר הגדל בחיוב חייב והגדל בפטור פטור לא מלינו רשב"ג חולק על מעשה דבלים וגם לשון חיוב ופטור לא שייך למימר בשביעית אלא חיסור והיחר ולריך לפרשו בדוחק דבסי פריך מי הכי דחעברחא לחיסור לחוספחא קאי ומכר הלי חנא דבעינא קחני בולה מתניחא רשב"ג קחני לה. ולחי רשב"ג לחוריס דאין לחוש לחשש שחעלה שוין בה שהיסור והיחר גדילין במקום אחד רשב"ג קחני לה: **ועד כאן לא אמרו אלא לרשב"ג בו'.** שנויא אחריני קא משני וה"פ הא דקאיק לך להלי חנא דבעלים ורשב"ג אית ליה הכי אלא אחיקה בחבית אחד ומדקחני רשב"ג חומר משמע להיהו לחוריס אית ליה הך סברא ומדקחני רשב"ג לא סבר להך חנא דבעלים דעד כאן לא אמרו אלא לרשב"ג דיחוי בחקום אחד ליחוי והיחר במקום אחד ולא מצטלי להדדי אלא לחיסור והיחר כגון בחילן דחייבי ביה אבל בעלים לחורה גזרינן חגו חכמים על טלטול ומכירה לי' הך סברא: **ופריך מליטרא מעשר בבל.** לחע"ג דטרח

(ד) [דף מ: ד"ה וכיון].
(ה) מכאן אוין לדף ס.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

היתר מעלין את האיסור (א) והתנן [א]גידולי תרומה תרומה בגידולי גידולין קאמרינן הא נמי תנינא [ב]גידולי גידולין חולין הא קמ"ל אפילו בדבר שאין זרעו כלה והתנן (ב) ט [ג]הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין [ד]רבויא דרבו גידולין על עיקרו מותר קא משמע לן:

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם [ה]יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך [ו]שבת זו אסור בכל השבת ושבת (א) שעברה [ז]חדש זה אסור בכל החדש ור"ח להבא [ח]שנה זו אסור בכל השנה וראש השנה לעתיד לבא [ט]שבוע זה אסור בכל השבוע ושביעית שעברה ואם אמר [י]יום אחד [כ]שבת אחת [ל]חדש אחד [מ]שנה אחת [נ]שבוע אחד אסור מיום ליום (ג) [ס]עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא עד (ד) לפני הפסח רבי מאיר אומר [ע]אסור עד שיגיע רבי יוסי אומר אסור עד שיצא: **גמ'** קונם יין שאני טועם כו' אמר רבי (ה) ירמיה [פ]לכשתחשך צריך שאלה לחכם מאי טעמא אמר רב יוסף [צ]גזירה היום משום יום אחד א"ל

רש"י

תרומה. דאין גידולי היתר מעלין את האיסור: **בגידולי גידולין קאמר.** דהכי קאמר גידולי בצל של תרומה שנטעה ורבו גידוליו על עיקרו דהוו להו גידולי גידולין: **תנינא וכו'.** דגידולי גידולין של תרומה חולין: **אפי' בדבר שאין זרעו כלה.** כגון בצל גידולי גידולין מותר: **בדבר שזרעו כלה.** כגון חיטים גידולי גידולין דזהו השני: תריץ **רבויא של גידולי גידולין דרבו גידוליו על עיקרו מותר קא משמע לן.** כלומר הא אתא לאשמועינן גידולי גידולין של בצל של תרומה ורבו אותן גידולין על עיקרו מותר דזהו השלישי:

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם יין שאני טועם היום. דמשמע כל זמן שהוא יום ותו לא: **שבת זו.** והיה עומד בשבת אסור בכל השבת בששת ימי השבוע: **והשבת שעברה.** כלומר (ב) בשבת שהוא עומד בה. ולהכי קרי ליה שעברה לפי שהשבת זה אינו מתחשב אחר ימים הבאים אלא אחר ששת ימים שעברו: **חדש זה.** אמר קונם יין שאיני שותה בזה החדש והיה עומד באותו יום של ר"ח: **אסור בכל החדש.** בכל שלשים יום הבאים: ט **וראש חדש להבא.** כלומר (ג) ר"ח זה שהוא עומד לתוכו הוא נמנה עם ימים הבאים שהוא ראשון שלהם: **וכן אם היה עומד בראש השנה ואמר קונם יין שאיני טועם שנה זו.** אסור בכל השנה ואותו היום של ראש השנה שהוא עומד בו. ולהכי קרי לעתיד לבא לפי שהוא נמנה לימים ולחדשים הנכנסים שהוא אחר זמן ולהכי קאמר לעתיד ולא קאמר להבא: **ואם היה עומד בשנת השמיטה ואמר קונם יין שאיני טועם בשבוע זו אסור בכל השבוע הבא.** (ד) ואותה שנה שביעית שהוא עומד בה נמנית לשבוע שעברה להכי קרי ליה שעברה: **ואם אמר.** שאיני טועם יום אחד (ה) מעת לעת שאם היה עומד בשעת הנדר בחצי היום אסור למחר עד חצי היום וכן אם אמר שבת אחד באיזה יום שעומד בשבוע אסור עד יום שמיני לאותו יום שנדר וכן בשנה אחת וכן בשבוע אחת אסור שנה שלימה ושבוע שלם מיום ליום: **גמ' לכשתחשך.** אע"פ שעבר היום: **צריך שאלה לחכם.** להתיר לו נדרו משום היכרא: **גזירה היום אטו יום אחד.** דאי אמרת לכשתחשך (ו) אע"פ שעבר היום הוי מותר אתו למימר נמי כי נדר יום אחד ועומד בחצי היום מותר לכשתחשך ואיהו לא הוי מותר עד מעת לעת הילכך צריך שאלה לחכם וכיון דבעי שאלה לחכם חכם חוקר כילד נדר ולא יבא לידי חילול נדר:

ר"ן

קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך. דכיון דאמר היום לא משמע אלא עד שיגמור אותו יום דהיינו עד שתחשך: **שבת זו.** אם נדר באחד מימי השבוע אסור בכל ימי השבוע ויום שבת עצמו בכלל איסור של שבוע שעבר דכי אמרי אינשי שבת זו דעתייהו על ימי החול הבאים ועל יום השבת: **חדש זה.** אם נדר באחד מימי החדש אסור בכל החדש וראש חדש להבא שאין ראש חדש שאחר ימי החדש מכלל האיסור אלא להבא הוא נמנה ומותר: **שנה זו אסור בכל השנה.** דהיינו עד ראש חדש תשרי אבל ראש חדש תשרי לעתיד לבא ואינו מכלל האיסור: **שבוע זה.** שני שמיטה זו אסור עד שישלמו ששה שנים של שמיטה ואסור גם כן בשנה השביעית שדינה כלשעבר. זהו פירוש משנתינו. ואחרים פירשו שבת זו אסור בכל השבת כגון שעומד ביום השבת ונדר ואמר שבת זו וקתני דאסור בכל השבת הבאה ויום שבת זה שעומד בה עכשיו אע"פ שהוא מכלל שבוע שעברה והיינו דקתני והשבת לשעבר. חדש זה אסור בכל החדש וראש חדש להבא כגון דקאי בראש חדש וקתני דאסור בכל החדש הבא וביום ראש החדש עצמו שנדר והא פרכינן בגמרא (ו) פשיטא. שנה זו כגון שנדר בראש השנה אסור בשנה הבאה וביום ראש השנה עצמו שדינו כלהבא. שבוע זה אסור בכל השבוע ושביעית לשעבר כלומר דקאי בשנה השביעית ואמר שבוע זה וקתני דאסור כל שני שמיטה הבאים ובשנה השביעית עצמה שעומד בה אע"פ שנימנית מכלל שבוע שעברה. ולפי האי פירושא נראה לי דמאי דקתני גבי שבת ושביעית לשעבר וגבי חדש ושנה להבא ולא קתני כולהו בלהבא לאשמועינן דינא דנודר באמצע זמנים הללו דבאמצע שבת ואמצע שביעית אסור בשבת ושביעית הבאים מה שאין כן בנודר באמצע החודש ואמצע שנה שמותר בראש חדש וראש השנה הבאים. מיהו האי פירושא ליתיה דכיון דשבת זו או שבוע זה קאמר למה יאסר בשבת ושבוע הבאים הוה לן למימר שלא יאסר אלא ביום שבת ושנה שביעית שעומד בהן וכדאמרינן בפ"ק דראש השנה [יג:] דהמודר הנאה מחבירו לשנה אפילו לא עמד אלא בכ"ט באלול כיון שהגיע אחד בתשרי עלתה לו שנה אלא פירושא קמא עיקר: **ואם אמר יום אחד שבת אחת וכו' אסור מיום ליום.** כלומר היקף אחד וביום אחד אסור מעת לעת: **גמ' לכשתחשך צריך שאלה לחכם.** אע"ג דמדינא כי אמר היום מותר לכשתחשך כדאמרינן במתניתין אפילו הכי מדרבנן צריך שאלה: **אמר רב יוסף גזירה היום משום יום**

תוספות

בגידולי גידולין. כהן דבכל גופיה הוי גידולין של תרומה: קמשמע לן. רבי חנינא דאפילו דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין חולין: והתנן הטבל גידוליו מותרין לאכול אכילת ארעי בלא מעשר בדבר שזרעו כלה. כגון חיטין אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין תרומה כמו טבל: ה"נ התם דלא רבו הכא דרבו. פירוש הא דאמר גידולי גידולין אסורין גבי טבל היינו כל כמה דלא רבו גידולי גידולין על העיקר אבל הכא ברבו הלכך מבטלי גידולין לעיקר ובספרים כתוב דיגדל דרבו גידולין על עיקרו מותר קמ"ל ויש לפרש כשפירשית דמלתא דרבי חנינא מיירי דרבו גידולין על עיקרו:

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם יין כו' שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך. ולא

היא: והא תנן הטבל גידוליו תרומה כו'. וכיון דאפילו גידולי גידולין של טבל אסורים בדבר שאין זרעו כלה כל שכן של תרומה דהא דבר שזרעו כלה גידולי תרומה וגידולי טבל חולין: רבויא דרבו גידוליו על עיקרו דמותר קמ"ל. דהא לאסור גידולי גידולין בלא רבו אבל רבו אפי' גידולין מותרין דגידולי היתר מעלין את האיסור:

הדרן עלך הנודר מן הירק

עד שתחשך. שכן דרך בני אדם כשאומרים היום רוצים לומר עד השלמת היום: שבת זו. עומד באמצע השבת ואמר שבת זו אסור בכל השבוע: והשבת שעבר. ואסור נמי ביום השבת כי הוא בכלל שעבר: חדש זה אסור בכל החדש. אם עומד באמצע החדש ואמר חדש זה אסור עד תשלום החדש ור"ח להבא ומותר בר"ח כי הוא נמנה עם החדש הבא וכן פי' שנה זו שאם נדר באמצע השנה אסור עד תשלום השנה ומותר בר"ה כי הוא נמנה עם העתיד לבא ולשון העולם לומר חדש הבא ושנה העתידה לבא: שבוע זו. היה עומד באמצע השמיטה ואמר שבוע זו אסור עד תשלום השמיטה והשביעית בכלל שמיטה שעברה י"מ שבת זו כגון שעומד ביום השבת ואמר שבת זו אסור בכל השבוע הבאה וגם יום שבת זו שהוא עומד בו דלא תימא כיון שעבר מקצת היום וגם הוא משבת שעברה לא יאסר בו וכן אם עמד בר"ח ואמר חדש זה אסור בכל החדש וגם יום החדש נמנה להבא ואסור בו דלא תימא כיון שעבר מקצת היום אין דעתו עליו וכן אם עמד בר"ה ואמר שנה זו עלי אסור בכל השנה וגם ביום ר"ה וכן אם עמד בשנה דשמיטה ואמר שבוע זו אסור בכל שמיטה הבאה וגם בשנת השמיטה שהוא עומד בה ואע"פ שעברה מקצתה ולשון עיקר: **אם אמר יום אחד שבת אחת שנה אחת שבוע אחד אסור** מיום ליום. אם עומד באמצע היום ואמר יום א' אסור עד למחר כעת הזאת וכן אם עומד בח' בחדש ואמר חדש עלי אסור עד ח' לחדש הבא וכן בשנה וכן בשמיטה: גמ' לכשתחשך **צריך שאלה לחכם.** רבי ירמיה לאו לפרש מתני' קא אתי דמתני' שריא ליה לכשתחשך בלא שאלה אלא סברא דנפשיה קאמר שהחמיר וגזר גזירה זו להצריכו שאלה לכשתחשך ורב יוסף מפרש טעם גזירתו שאם תתירו לכשתחשך בלא שאלה אתי לאחלופי בשנדר יום אחד להתירו לכשתחשך:

אמר לאסור עד מעת לעת כמו בסיפא דאמר יום אחד: שבת זו. ועומד באמצע ביום ג' או ביום ד' אסור בכל השבת. כלומר כל ימי אותה השבוע עד סופה ושבת שעברה כלומר ושבת הבא עליו סוף השבוע אסור כמו כן [illegible] שעבר ובגמ' פריך פשיטא: חדש זה. ועומד בט"ו ימים בטבת אסור בכל החדש עד סופו: ור"ח להבא. פי' ר"ח [illegible] של אחריו היינו כלהבא ומותר בו שהוא [מחדש] הבא: שבוע זה **אסור בכל השבוע.** ועומד הוא באמצע השמיטה [illegible] רביעית או חמישית לשמיטה אסור עד סוף השבוע: והשביעית שעברה. כלומר שנה השביעית [illegible] עם שמיטה שעברה ואסור בה פי' זה רהוט. וי"מ שבת זו ועומד ביום שבת ונודר בשבת זו [illegible] בכל השבוע הבאה ושבת שעברה כלומר ויום השבת שהוא נודר בו גם הוא אסור ואע"פ שאמת הוא שהוא משבוע שעבר הואיל ונדר בו אסור ובגמרא פריך פשיטא. חדש זה ועומד בראש חדש אסור בכל החדש ור"ח שהוא בו כלהבא כלומר אותו ר"ח שנודר בו אסור ולכך קרי ליה להבא שהוא עם ראש חדש הבא וכן גבי ראש השנה נמנה משנה הבאה לכך קרי ליה להבא לפי שהוא נמנה משנה הבאה. שנה זו ועומד בראש השנה. שבוע זו ועומד בשנה שביעית אסור בכל השבוע ובשביעית שעברה כלומר אע"פ שהיא מלשעבר אסור בה כיון שנודר בה: מיום ליום. כלומר עד שנה אחרת באותו יום וכן בשבוע אחרת לאותו יום שנדר: הנודר עד הפסח **אסור** עד שיגיע. דבלשון בני אדם עד ולא עד בכלל לכך אינו אסור אלא עד שיגיע: עד פני הפסח ר' מאיר אומר עד שיגיע. דה"ק עד לפני יום של פסח: **ר' יוסי אומר עד שיצא.** דשמא ה"ק עד פני שעה אחרונה של יום אחרון של פסח דסבר דמחית איניש נפשיה לספקא ושמא נתכוון לומר פני שעה אחרונה: **אמר ר' ירמיה** לכשתחשך צריך שאלה לחכם. ואינו מותר בלא שאלה ואע"ג דמן הדין היה מותר שהרי הגיע זמנו גזירה אטו היכא דאמר יום אחד כלומר אי שרי ליה כשאמר היום לכשתחשך אתי למישרי כשאמר יום אחד ואז הוא אסור עד מעת לעת:

מוסף רש"י

גידולי תרומה. אם זרעה, ואפילו דבר שזרעו כלה, כגון תבואה וקטנית (שבת יז:). **הטבל גידוליו מותרין.** אע"פ שנתמרח בכרי והוקבע למעשר וחל עליו שם טבל, וזרעו ולא הפריש מעשרותיו תחלה וצמח ונגמרו וקצרו, מותר לאכילת ארעי עד שימרח בכרי, ואף על גב דגידולי תרומה תרומה, מדרבנן הוא ולחומרא, שלא להפסיד את הכהנים, אבל גידולי טבל חולין הן והרי הן כשאר תבואה ואוכל מהן ארעי עד שימרחם (פסחים לד.). **רבויא דרבו.** [illegible] (ראמ"ה בשמו).

הדרן עלך הנודר מן הירק

ור"ח להבא. הוא ר"ח שעבר עתה בקרוב, ומשום דקרי להאי שעבר, קרי להאי דלקמיה להבא (ר"ה טז.). **עד הפסח.** לענין נדרים, קונם שאיני נהנה לך עד הפסח, אסור עד שיגיע. ומשנכנס ליל ראשון מותר, ואם אמר עד שיהא פסח, אסור עד שילא פסח, דכיון דאמר לישנא יתירא, בעוד שיהא פסח קאמר (קדושין סד:) דמשמע דאמר עד שילא כל הפסח (לקמן סא.). **עד פני הפסח.** משמע עד שיגיע ומשמע עד שילא, **ר' מאיר אומר אסור עד שיגיע.** דקסבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא, דכיון דאיכא לספוקי אי משמע עד שילא אי עד שיגיע, ודאי דלא מעייל [illegible] בשעת הנדר, דהיינו עד שיגיע (לקמן סא.) ומשיגיע אין כאן פני פסח, ואע"פ שכל יום ויום פני פסח הוא כלפי אחריו, לא מחית איניש נפשיה לספיקא שיהא צריך לשאול איזה הוא, וכי קאמר פני, קמא דכולה פני שבכולן (קדושין סד:). **ור' יוסי אומר עד שיצא.** דסבר מעייל איניש נפשיה לספיקא, דאיכא לספוקי (לקמן סא.) כל חד וחד הוי פני דלחבירו ולא ידעי הי ניהו, אפילו אחרון הוי תחלתו פני לסופו (קדושין סד:).

מסורת הש"ס

א) תרומות פ"ט מ"ד [פסחים לד. שבת יז:], ב) פסחים לד. [תרומות פ"ט מ"ז], ג) [קידושין סד:] פרש"י ר"ן והרא"ש עד סוף המשנה תמלא לקמן סא ע"א, ד) [נ"ל פני וכן גירסת רש"י והר"ן והרא"ש לקמן סא. וכן העתיקו הטוש"ע יו"ד סימן רכ סעי' יא וכן הובא משנה זו בקדושין סד:], ה) [בהרא"ש בפסקיו איתא א"ר ירמיה בר אבא לכשתחשך וכו' וכ"ל ולכאורה בסוגיין בע"ב ופי' הר"ן והרא"ש שם וכ"א ברשב"א], ו) [ע"ב],

הגהות הב"ח

(א) במשנה ושבת (שעברה) תא"מ ונ"ב ס"א לשעבר וכן בסמוך: (ב) רש"י ד"ה והשבת שעברה כלומר ובשבת: (ג) ד"ה וראש חדש להבא כלומר ובראש חדש זה שהוא עומד בתוכו שהוא נמנה: (ד) ד"ה ואם היה וכו' ובאותה שנה וכו' שנמנית לשבוע: (ה) ד"ה ואם אמר וכו' יום אחד אסור מעת לעת: (ו) ד"ה גזירה היום וכו' לכשתחשך הוי מותר כצ"ל ותיבות אע"פ שעבר היום נמחק:

גליון הש"ס

גמ' הטבל גידוליו מותרין. קשה לי הא בטבל ל"ש דגדוליו יבטלו דהא טבל בכ"ש והוי כמו נדרים דגדולי גידולין אסורין דאין לו ביטול דהוי דשיל"מ וכ"כ טבל ול"ע: ברש"י ד"ה ור"ח להבא. כלומר. עיין ר"ה טז ע"ב רש"י ד"ה להבא:

פירוש הרא"ש

והתנן גידולי תרומה [תרומה]. משנה היא בפ"ט דתרומות (מ"ד) ומפרש בפ"ק דשבת (דף יז:) דילמא משלי ליה ואתי לידי תקלה: הא נמי תנינא. לא איירי נמי בגידולי גידולין אלא איכא לאקשויי מאי קמ"ל משנה שלימה שנינו גידולי גידולין מותרין מיהו מאי קמ"ל דמתני' מפיקה דכן מתני' דגידולי תרומה תרומה

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' כא:
מג ב מיי' שם הל' כב:
מד ג מיי' פ"ו מהל' מעשרות הל' ו סמג עשין קלה:
מה ד מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' כב:
א ה מיי' פ"ו מהל' נדרים הל"א סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' א:
ב ו מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ג:
ג ז מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ד:
ד ח מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ו:
ה ט מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ט:
ו י מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ח:
ז כ מיי' הל"ג טוש"ע שם סעי' ג:
ח ל מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ה:
ט מ מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ז:
י נ מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעי' י:
יא ס ע מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' יא:
יב פ צ מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעי' א:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות